

Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Firat University Journal of Social Science
Cilt: 21, Sayı: 2, Sayfa: 1-25, ELAZIĞ-2011

TÜRK İMAR MEVZUATINDAKİ PLAN TÜRLERİ VE FİZİKİ PLANLAMA – COĞRAFYA İLİŞKİSİ ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

*A General Evaluation on The Relationship Between The Plan Types and Physical
Planning In The Turkish Zoning Legislation – Geography*

Önder ÜSTÜNDAĞ* M. Taner ŞENGÜN**

ÖZET

Günümüz dünyasında farklı bilim dalları arası veri akışının yoğun ölçekte yaşanması ve karşılıklı etkileşimler, sorunların tespitinde ve çözümünde önemli bir avantaja yol açmaktadır. Gelişen teknolojiye bağlı olarak klasik yaklaşımlar, yerini modern veri paylaşımlarına ve dayanışmaya bırakmaktadır. Farklı bakış açılarının ve değerlendirmelerin, sorunların tespitinde ve çözümünde önemli ölçüde kazanımlar sağladığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu konularda en önemli örneklerden birisi de planlama çalışmalarıdır. Ülkemizde halen büyük ölçüde klasik mühendislik formatıyla hazırlanan planlama projeleri, zaman zaman bünyelerinde önemli problemleri barındırmaktadır. Bu çalışmada; öncelikle Türk imar mevzuatındaki plan türleri anlatılmış, sonra planlama – özellikle fiziksel planlama- çalışmalarına Coğrafya bilimi ve dolayısıyla coğrafyacıların katkılarının gerekliliği araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Planlama, Coğrafya, İmar, Fiziki Planlama

ABSTRACT

The intense data flow among scientific fields today coupled with mutual interactions presents a great advantage regarding the determination and solution of problems. With the advance of technology, classical approaches give way to modern data sharing and cooperation. The fact that different viewpoints pose enormous advantages for the determination and solution of problems is indisputable. Planning studies are one of the foremost examples in this regard. Planning projects which in our country are still prepared in classical engineering format sometimes carry enormous problems with them. In this study, first the Turkish zoning plan, types of legislation, explained, after the planning - the science of geography, especially physical planning and works, and therefore the need for the contributions of geographers were investigated.

Key Words: Planning, Geography, Zoning, Physical Planning

* Firat Üniversitesi, Sivrice M.Y.O. Harita-Kadastro Bölümü, Elazığ: onderustundag72@hotmail.com

** Firat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fak. Coğrafya Bölümü, Elazığ: mtsengun@firat.edu.tr

GİRİŞ

Ülkemizde imar çalışmalarını düzenleyen yasal mevzuat gereğince çok sayıda kurum ve kuruluş fiziksel planlama, uygulama ve denetim yapma yetkisine sahiptir. Çoğunluğu mimar ve mühendisler yardımıyla hazırlanan planlama uygulamalarının büyük bir kısmı, mevzuattan kaynaklanan sorunlar nedeniyle uygulanabilir, çözüm üretebilir plan olma özelliğinden uzaktadır. Salt teknik bakış açısının çalışmalara dayattığı matematiksel planlama zihniyeti, uygulanabilir, sahaya tatbik edilebilir plan mevcudiyetini engellemekte ve kısıtlamaktadır.

Özellikle kentsel alanlarda planlama çalışmalarının altyapısının hazırlanmasında sosyal ve teknik verilerin ilişkilendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Yerleşim yerinin belirlenmesi, morfolojik ve jeolojik yapının alan üzerinde yapılması düşünülen çalışmaya etkisi, insan – doğal ortam özellikleri gibi birçok parametre fiziksel planlama çalışmalarının uygulanabilirliğini desteklemektedir. Bu süreçte, ülkemizde yasal mevzuat gereği planlama çalışmalarında yer alması gereken önemli bilimsel disiplinlerden birisi de coğrafya, dolayısıyla coğrafyacılarıdır.

PLANLAMA

Planlama genel olarak; *belirlenen bir hedefe ulaşabilmek amacıyla harekete geçmeden önce yapılan hazırlıklar, karar verme ve seçim yapma süreci* olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifade ile planlama, bir amacı gerçekleştirecek her türlü yöntem ve eylemi gerçekçi yaklaşımla tasarlamaktır (Özçağlar, 2006a, 212). Geleceğe yönelik öngörü ve tahmin işlemi olarak da adlandırılabilen planlamayı, **karar verme süreci** diye özetlemek mümkündür.

“Geçmişteki ve günümüzdeki veriler ile değerler ışığında, geleceğe yönelik kestirim yapma faaliyeti” (Suher,1996) olarak da tanımlanabilen planlama; beşeri düşüncenin ve bu düşünceye dayanan beşeri hareketin sürecidir. Planlama, aralarında karşılıklı ilişkilerin mevcut olduğu bir sistemde tayin edilmiş olan amaca ulaşabilmek için saptanmış olan hedeflere varabilmek üzere geliştirilecek kararların alınmasıdır ve bu kararlar “*geliştirilecek duruma ilişkin olduğu*” için ileriye yönelik tahminlerin, olası durumların tasarlanması şeklinde gelişim gösterir (Atalık ve diğ.1985,6).

Kavramsal olarak, kısaca yukarıdaki şekilde tanımlanan planlama, hemen her farklı bilimsel disiplinde “*geleceğe yönelik imkânlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda tasarım yapma işi*” (Turoğlu,2005.356) olarak açıklanabilir. Uygulama alanına bağlı olarak kültürel, fiziki, sosyal, ekonomik ve vb. alanlarda planlama çalışmaları yapılabilmektedir.

Fiziki planlama çalışmaları, “*plan*” olarak adlandırılan teknik anlatım ve uygulama araçları” (Çiftçi, 1999,25) ile yeryüzü üzerine fiziksel aplikasyon kabiliyeti olan planlar bütünün genel adıdır. Uygulama sahasına, hazırlama tekniğine ve yasal altyapısına bağlı olarak fiziki planlamalar farklı ölçeklerde hazırlanabilir - uygulanabilir.

Planlama, bir bütünün parçası olarak doğal ortamın, olanaklarına (arazi potansiyeline) en uygun ve toplum açısından en yararlı şekilde kullanılmasını sağlamak amacı ile hazırlanan bir düzenleme ve geliştirme programıdır. Burada ifade edilen bütün, yeryüzü olup, ortam ise yeryüzünün herhangi bir parçasıdır. Bu ortam, onlarca m² den, yüzlerce km² ye kadar değişen bir alan olabilir. Dolayısıyla çalışma alanı bir köy, kasaba, şehir, yöre olabileceği gibi bir bölge bir ülke hatta ülkeler topluluğu olabilir (Erinç, 1959 – Tümerkin,1960 – Cooke & Doornkamp,1990 – Tricart & Kiewientdejonge,1992 - Turoğlu,2000).

Yeryüzünün bütününde veya bir parçasında toplumlarla ilgi yapılacak planlamalar doğrudan coğrafyayı ilgilendirmektedir. Çünkü yapılacak olan planlar mekân olarak bütünüyle coğrafyanın kontrolünde bulunmaktadır. Yeryüzünde insanların yaşadıkları mekânları hem doğal özellikleri hem de insan faaliyetleriyle birlikte ele alarak çok yönlü bir biçimde inceleyen ve elde ettiği sonuçlara göre bu mekânlardan en iyi bir şekilde nasıl yararlanılabileceğini ortaya koyan coğrafya, aynı zamanda doğrudan şehir imar ve bölge planlama çalışmalarını da kapsamaktadır (Özçağlar, 2006a, 213).

YÜRÜRLÜKTEKİ İMAR MEVZUATINA GÖRE PLAN TÜRLERİ

Ülkemizde fiziki planlama çalışmaları, imar mevzuatına göre yapılmaktadır. Halen ülkemizde yürürlükte olan mevcut imar mevzuatı; imar çalışmalarının hukuksal dayanağını sırasıyla (Yıldız,2006,47);

- 18.10.1982 tarihli T.C. Anayasası,
- 22.11.2001 tarih, 4721 nolu Türk Medeni Kanunu,
- 03.05.1985 tarih 3194 nolu İmar Kanunu,
- İmar Planı,
- İmar Yönetmeliği,
- Genelgeler olarak sıralamaktadır.

Genel anlamda “yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak amacıyla”(3194 sayılı İmar Kanunu, Madde.1) düzenlenmesini gerçekleştirmeyi amaçlayan yasal mevzuat, ülkemizdeki fiziki planlama çalışmalarının ana omurgasını teşkil eder.

Yerleşim alanlarını sınırlayan ve yapılaşma şartlarını yasal altyapıya uygun şekilde düzenleyen fiziki plan – planlama çalışmalarında amaç, “en yüksek yaşam kalitesinin sağlanmasıdır. Planlama ile bu amaca ulaşmak için, eldeki sınırlı kaynakların (toprak – su – yeşil alan gibi doğal unsurlar ile para – zaman gibi girdiler) kullanım şekline karar verilerek, programlanan faaliyetler uygulamaya geçirilmektedir. Bu durumda plan – planlama – program gibi kavramlar amaç değil, amaca ulaşmada kullanılan araçlardır” (Çiftçi, 1999,25).

Ülkemizdeki imar mevzuatı, planlamayı **kapsamlı planlama** anlayışı içinde ele alarak, planları niteliğine göre genel anlamda 2 gruba ayırmaktadır (Ünal,1991).

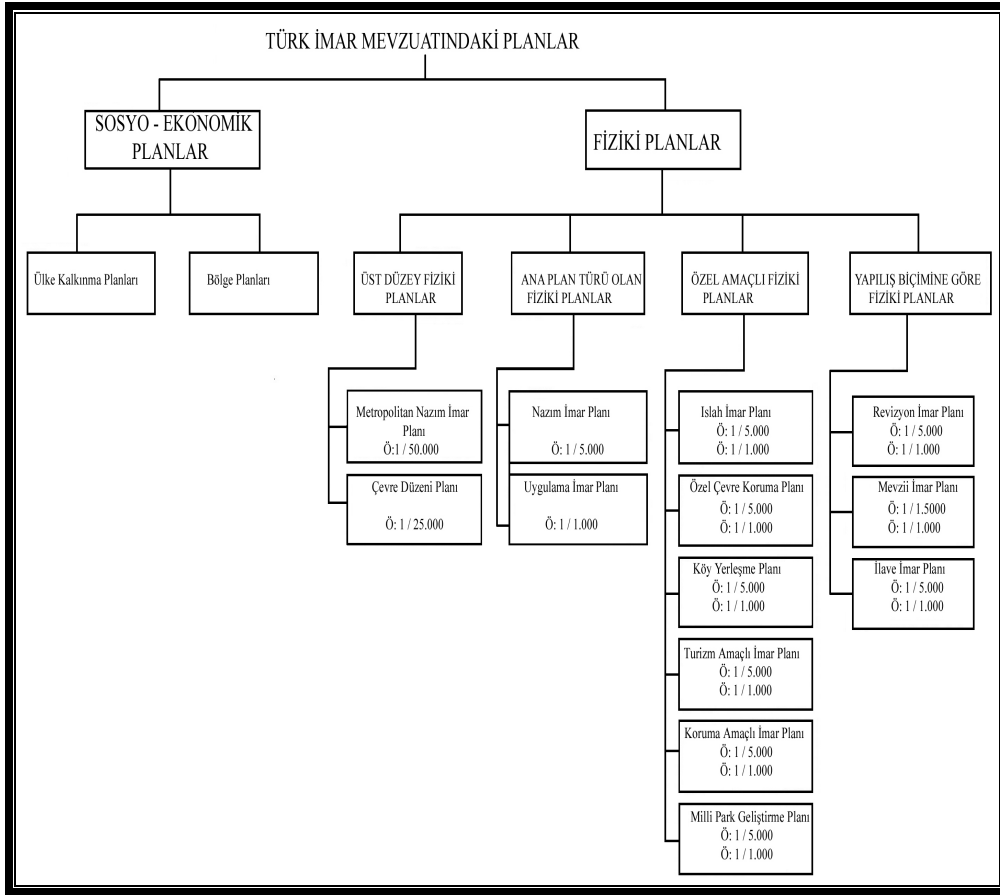
Uygulama alanlarına göre büyük ve küçük ölçekli planlar olarak da gruplandırılabilen planları (Şekil 1-2) Sosyo-Ekonomik Planlar ve Fiziki Planlar diye sınıflandırmak mümkündür;

A- Sosyo-Ekonomik Planlar

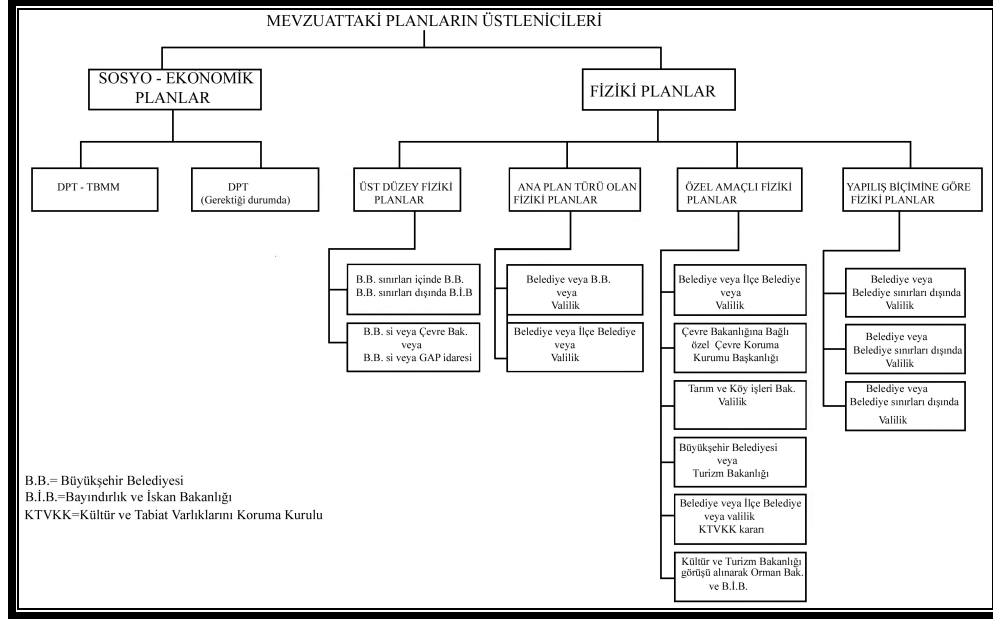
1. Ülke Kalkınma Planları,
2. Bölge Planları,

B- Fiziki Planlar

1. Yerel Ölçek Üzerinde Çevre Düzenleme Planları,
2. Yerel Ölçekte İmar Planları olarak sınıflandırmak mümkündür.

Şekil 1: Türk İmar Mevzuatında Planlar Hiyerarşisi (Ünal,1991)

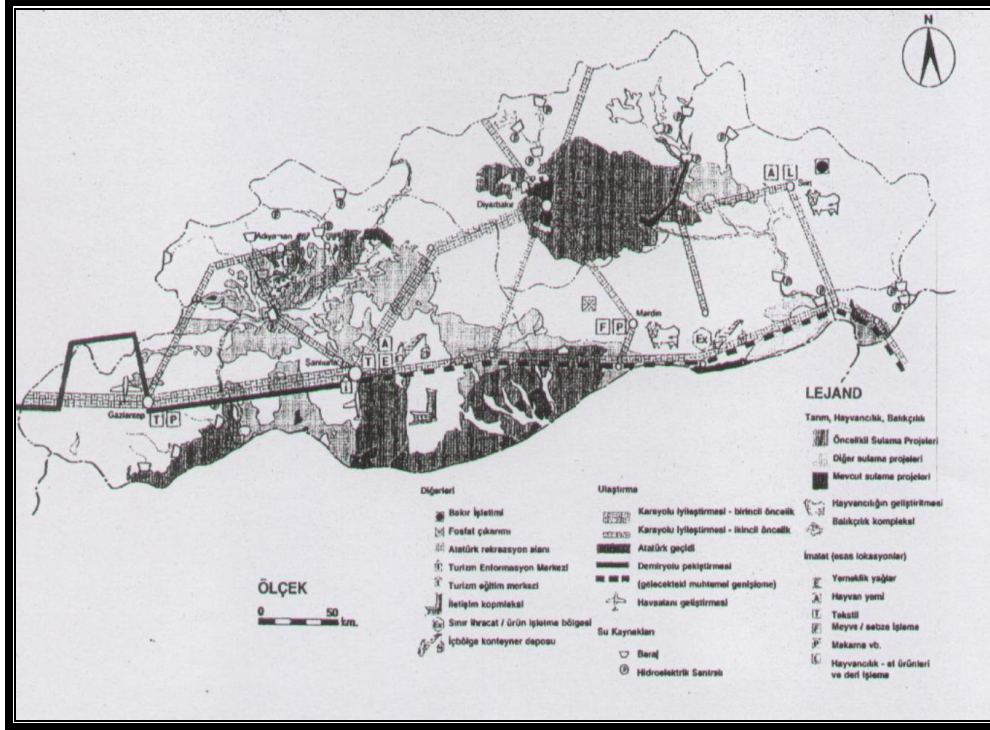

Şekil 2: Türk İmar Mevzuatındaki Planların Üstlenicileri (Ünal,1991)

Yukarıda sıralanan genel plan türlerinin ilk iki tanesi (Ülke Kalkınma Planları ve Bölge Planları) sosyo-ekonomik yönü ağır basan planlama türleri olup, sektörel nitelikleri ile yerleşmelerde gelişme ve büyümeyi sağlayacak yatırımların dağılımlarını belirleyen planlardır.

1-Ülke Kalkınma Planları: Her 5 yılda bir Devlet Planlama Teşkilatınca hazırlanıp TBMM bünyesinde kanun şeklinde onaylanmak suretiyle yürürlüğe girer. Hemen her alanda (ekonomik, sosyal, kültürel, sektörel, vb.) bölgelerarası dengesizlikleri gidermek amacıyla hazırlanan Kalkınma Planları, 5 yıllık plan hedefi içinde dengeli bölgesel gelişmeyi sağlayacak düzenlemeleri tanımlar. Ülke kalkınma planlarında morfolojik ve idari sınırlara bağlı olarak hedeflenen bölgenin ekonomik, sosyal, kültürel, nüfus, yerleşim, sağlık vb. altyapı verileri ile yöreye özgü niteliksel parametreleri arasında mevcut durum – hedef ilişkisi kurularak, planlama altlığı oluşturulması amaçlanmaktadır.

2-Bölge Planları: Sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve altyapıların dağılımını belirlemek üzere hazırlanan planlardır. Bölge planları gerekli görüldüğü zaman Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılır veya yaptırılır (Yıldız,2006,101). Bölge planları Ülke Kalkınma Planlarına göre lokal ölçekte sosyal-fiziksel-ekonomik parametrelere bağlı olarak niteliksel analizlerin yer aldığı plan uygulamalarıdır (Harita 1).

Harita 1: Bölge planı örneği (Güney Doğu Anadolu Bölgesi) (Yıldız,2006,103)

Çevre Düzenleme Planları ve İmar Planları ise fiziki yönleri ağır basan planlama türleridir;

1-Çevre Düzeni Planları: Konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi sektörler ile kentsel – kırsal yapı ve gelişme ile doğal ve kültürel değerler arasında koruma kullanma dengesini sağlayan ve arazi kullanım kararlarını belirleyen yönetsel, mekânsal ve işlevsel bütünlük gösteren sınırlar içinde, varsa bölge planı kararlarına uygun olarak yapılan, idareler arası koordinasyon esaslarını belirleyen 1/25.000 ağırlıklı olmak üzere 1/50.000, 1/100.000 veya 1/200.000 ölçekte hazırlanan, plan notları ve raporuyla bir bütün olan planlardır (Yıldız,2006,102).

Çevre Düzeni Planları yerleşme alanlarında genel yapılaşma altyapısını sınırlandıran ana planlardır. Yönetimsel, işlevsel ve mekânsal bütünlük arz eden, bir veya bazı durumlardan birden fazla il sınırının bir kısmını veya bütünü kapsayabilir. 04.11.2000 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan 24220 nolu “**Çevre Düzeni Planlarının Yapılması Esaslarına Dair Yönetmelik**” uyarınca Çevre Bakanlığınca yapılan veya yaptırılan Çevre Düzeni Planları, ilgili kurum ve kuruluşlarla ve plan kapsamında ilgili idarelerle işbirliği esasına dayanılarak hazırlanır. Planlar; yasal dayanağı 3194 sayılı İmar Kanununun 5. maddesinde tanımlanan “Çevre Düzeni Planlarının

- Mülkiyet yapısı,
- Yerleşmelerle ilgili yere özellikler,
- Planlama alanının özelliği ile ilgili diğer konular.

Çevre Düzen Planları, yerleşim alanlarında yapılaşma şartlarını belirleyen İmar Planlarını sınırlandıran planlardır. Yasal mevzuata göre Çevre Düzeni Planına aykırı olarak İmar Planı **hazırlanamaz – uygulanamaz**. Çevre Düzeni Planı sınırları içinde mevzi imar planı **yapılamaz**. Bu planlarda tarım alanı, mera, maki-fundalık vb. kullanım kararı getirilen bölümlerde konut, sanayi, turizm, sağlık, spor, enerji vb. amaçlı **yapılaşma yapılamaz**.

Çevre Düzeni planlarında detay olarak şu veriler yer alır (Yıldız,2006,107);

Sınırlar:

- İl ve ilçe sınırı,
- Belediye sınırı,
- Köy sınırı,
- Bölge Planı sınırı,

Alanlar:

Plan dahilinde bulunan şehir ve kırsal yerleşmeler,

- a) Halihazırda mevcut yerleşim yerleri,
- b) Gelişmesi dondurulacak – durdurulacak- yerleşim yerleri,
- c) Gelişmesi denetlenecek yerleşim yerleri,
- d) Gelişim aksı serbest bırakılacak yerleşim yerleri

Karakterli Korunacak Alanlar,

- a) Tarihi değerler,
- b) Doğal değerler,
- c) Görünüm (manzara) noktaları

Yapı yasağı konacak alanlar,

- a) Kesin yapı yasağı konacak alanlar,
- b) Kısıtlanmış yapı yasağı konacak alanlar,

Altyapı,

1- Ulaşım ağı ve tesisleri

- a) Demiryolu
- b) Deniz yolu,
- c) Hava yolu,
- d) Kara yolu,
 - Devlet yolu,
 - Türlü alanları bağlayan yollar,
 - Yerleşme ana arterleri(caddeler),
- e) Haberleşme

- 2-Enerji ağı ve tesisleri,
 - a) Enerji üretim tesisleri,
 - Hidrolik,
 - Termik,
 - b) Enerji nakil hatları,
- 3-Sulama Tesisleri,
 - a) Barajlar,
 - b) Kanallar,
 - c) Borular,
- Toprak Örtüsü,
 - a) Tarım alanı kullanma durumu,
 - b) Toprak verimliliği,
 - c) Ormanlar ve milli parklar,
 - d) Meralar.

2-İmar Planları: Belde halkının sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamayı, sağlıklı ve güvenli bir çevre oluşturmayı, yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen ve bu amaçla beldenin ekonomik, demografik, sosyal, kültürel, tarihsel, fiziksel özelliklerine ilişkin araştırmalara ve verilere dayalı olarak hazırlanan, kentsel yerleşme ve gelişme eğilimlerini alternatif çözümler oluşturmak suretiyle belirleyen, arazi kullanımı, koruma, kısıtlama kararları, örgütlenme ve uygulama ilkelerini içeren pafta, rapor ve notlardan meydana gelen planlardır (Yıldız,2006,108).

Yerleşim alanlarında planlama kavramına ilişkin zorlayıcı, kısıtlayıcı ve yönlendirici kararların tümü birden önemli rol oynar. Yerleşim alanlarında yapılaşmaya yönelik bazı kararlar mecburen kısıtlayıcı ve hatta engelleyici olmak zorundadır. Çünkü günümüz modern kent varlığının yaşayabilmesi için varlığı zorunlu olan ve yoğun yapılaşmanın etkisinden korunması- sakınılması gereken alanlar ancak bu yöntemle yaratılabilir. Bu alanlar yerleşim alanının sosyal, kültürel ve tarihsel değerlerine mekân oluşturmaktadırlar. Ayrıca bu yolla, kentsel gelişmenin gelecekte gerektireceği düzenli yapılaşmaya tahsis edilebilecek arazi stoku da yaratılmış olur.

3194 sayılı imar kanununa göre nüfusu 10.000'i aşmış yerleşimlerde imar planları yapımı zorunludur. 10.000 nüfusa ulaşmamış yerleşim alanlarında ise imar planlarının yapılmasına belediye meclisi karar verir. İmar planlarını belediyeler yapar veya yaptırır.

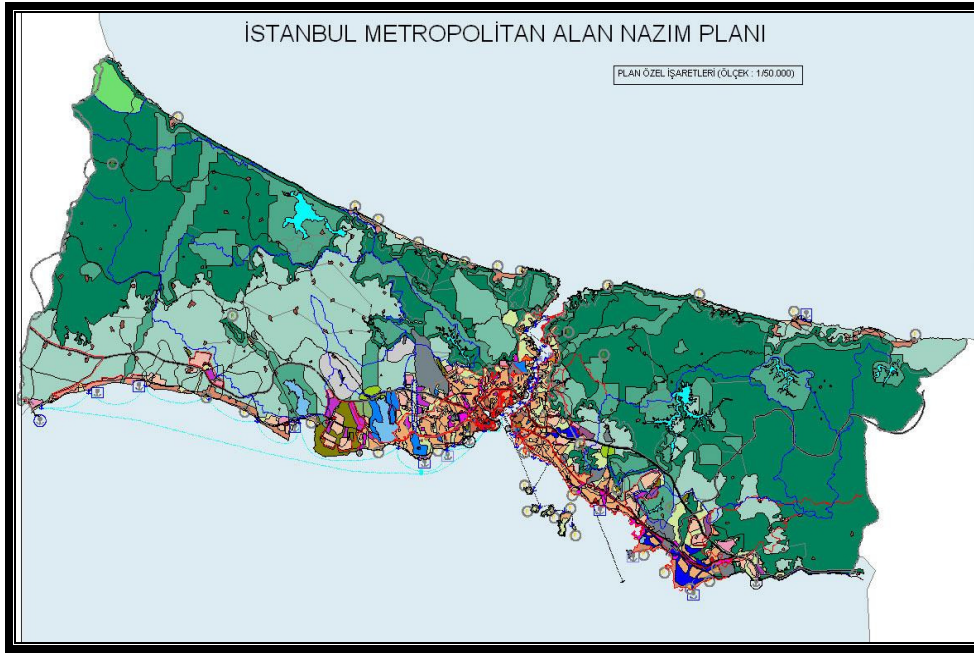
İmar Planları kendi içinde ikiye ayrılır;

- a) Nazım İmar Planı,
- b) Uygulama İmar Planı

a) Nazım İmar Planı (Master Development Plan): “varsa bölge veya çevre düzeni planlarına uygun olarak hâlihazır haritalar üzerine, yine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak çizilen ve arazi parçalarının; genel kullanım biçimlerini, başlıca bölge tiplerini, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunluklarını, gerektiğinde yapı yoğunluğunu

çeşitli yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri ile ilkelerini, ulaşım sistemlerini ve problemlerinin çözümü gibi hususları göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere düzenlenen, detaylı bir raporla açıklanan ve raporuyla beraber bütün olan planlardır” (3194 sayılı İmar Kanunu Madde:5/2).

Nazım imar planları kentin ana dokusunu gösteren, kesin sınır ve şekil belirtmeyen, bir düşünce projesidir. Plan üzerinde ölçü bulunmaz ve uygulama için kullanılmaz; varsa bölge ve çevre düzeni planlarına uygun olarak hâlihazır haritalar üzerine, yine varsa kadastral durum işlenerek çizilir (Kalabalık,2003,41). 1/2.000, 1/5.000, 1/10.000 veya 1/25.000 ölçeklerinde hazırlanabilir. Nazım planlar uygulama imar planlarına esas oluşturmayı amaçlar ve görülebilir gelecekte şehrin gelişim aksına bağlı olarak gerekebilecek kamulaştırma çalışmalarında belirleyici rol oynar (Harita 3).

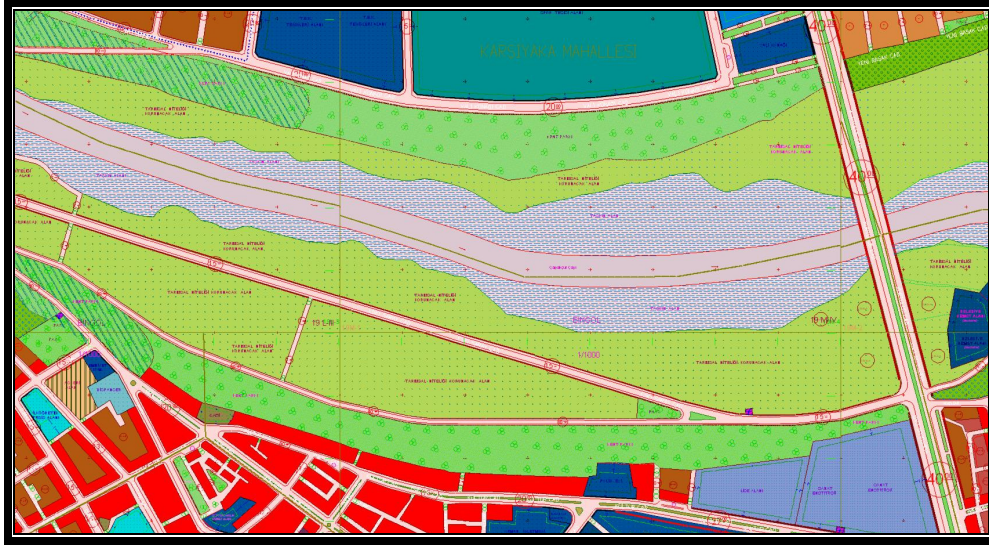

Harita 3. 1980 tarihli 1/50.000 ölçekli İstanbul ili nazım imar planı(URL 1)

b) Uygulama İmar Planı (Implementation Plan): “tasdikli hâlihazır haritalar üzerine, varsa kadastral durumu işlenmiş olarak nazım imar planı esaslarına göre çizilen ve çeşitli bölgelerin yapı adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini, yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren planlardır” (3194 sayılı İmar Kanunu Madde:5/3).

Uygulama imar planları 1/1.000 ölçekte çizilir, ancak çok gerekli olduğu durumlarda şehrin bazı bölgeleri (yapılaşmanın çok yoğun olduğu) için 1/500 ölçekte kullanılabilir. Uygulama imar planları onaylanmış hâlihazır haritalar üzerine çizilir.

Revizyon imar planlarına farklı gerekçelerle başvurulur (Bilsel ve Bilsel 1980,125). Bir yerleşim biriminin belirli bir bölgesinde -çeşitli nedenlerden dolayı- öngörülenden daha yoğun oranda bir yapılaşmanın yaşanmasından dolayı revizyon imar planına ihtiyaç duyulabilir. Ayrıca bir yerleşim biriminin mevcut imar planı öncesi öngörülen nüfus projeksiyonuna ulaşıldığı durumlarda veya şehir merkezinin bütününde veya bir kısmında yoğun imar planı tadilatlarının yaşanması durumunda revizyon imar planı gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Revizyon imar planlarında ölçek sınırlaması olmamakla birlikte genel olarak 1/1.000 ölçeği kullanılmaktadır (Harita 5).

Harita 5.-Bingöl ili şehir merkezinde revizyon imar planı uygulaması örneği

İlave İmar Planı (Additional Plan): Mevcut imar planının gelişme alanları açısından ihtiyaca cevap vermediği hallerde, mevcut imar planına bitişik ve imar planının genel arazi kullanım kararları ile tutarlı ve yine mevcut imar planı ile ulaşım açısından bütünlük ve uyum sağlayacak biçimde hazırlanmış planlardır (İmar planı yapılması ve değişikliğine ait esaslara dair yönetmelik, Madde:3/4). Diğer bir ifadeyle, bu planlar, yürürlüğe girmiş bir imar planına sahip bulunan bir yerleşim yerinin belirli yön ya da yönlerinde, belirli amaçlarda, yeni alan kullanımı kararlarını kısa sürede getirmesi amacıyla düzenlenen, bunun için, yerleşmenin değişen yeni gelişme eğilimleri uyarınca, tümüyle ele alınmasını gerektiren bir genel araştırma ve değerlendirme sürecinden genelde hiç geçilmeksizin, istenilen yön ve büyüklükte doğrudan alan kullanımı kararlarına, tek bir gelişme seçeneği olarak yönelen planlardır (Bilsel ve Bilsel,1980,124)

Mevzî İmar Planı (Partial Development Plan): Uygulama imar planının kapsadığı sahanın dışında olup, bu planla fiziksel anlamda bütünleşmeyen-birleşmeyen konumda bulunan alanlar için hazırlanan, sosyal ve teknik altyapı ihtiyaçlarını kendi içinde karşılayan planlardır. Başka bir ifadeyle “kentsel yerleşmeler dışında kalan, ancak

- **Köy Yerleşme Planları**: Köy yerleşim ve gelişme alanlarını ihtiva eden planlardır. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının oluru ile Valilikler tarafından hazırlanan 1/1.000 veya 1/5.000 ölçekli planlardır.
- **Turizm Amaçlı İmar Planları**: Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri; tarihi ve kültürel değerlerin yoğun olarak yer aldığı ve/veya turizm potansiyelinin yüksek olduğu yöreleri korumak, kullanmak, sektörel kalkınmayı ve planlı gelişimi sağlamak amacıyla değerlendirmek üzere sınırları Bakanlığın önerisi ve Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit ve ilan edilen bölgeler olarak tanımlamak, Turizm Merkezi; Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri içinde veya dışında, öncelikle geliştirilmesi öngörülen; yeri, mevki ve sınırları Bakanlığın önerisi ve Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit ve ilan edilen, turizm hareketleri ve faaliyetleri yönünden önem taşıyan yerler veya bölümleri tanımlayan planlardır (Altıntaş,2007,56). 1/1.000 veya 1/5.000 ölçekli planlardır.
- **Koruma Amaçlı İmar Planları**: Korunması gereken kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu alanlarda yapılaşmayı ve yerleşimleri belirleyen planlardır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararıyla Valilik veya Belediyelerce 1/1.000 veya 1/5.000 ölçekli hazırlanır.
- **Milli Park Geliştirme Planları**: Milli park olarak belirlenen yerlerin özellik ve nitelikleri göz önünde tutularak, koruma ve kullanma amaçlarını gerçekleştirmek üzere Turizm Bakanlığının görüşü alınarak belediyeler tarafından 1/1.000 veya 1/5.000 ölçekli hazırlanan planlardır.

PLANLAMA – COĞRAFYA İLİŞKİSİ

Coğrafya teriminin, Eski Çağ’da ilk kez M.Ö. III. Yüzyılın başlarında *geographica* ya da *geographie* biçiminde, eski Mısır’ın İskenderiye kentinde yaşamış olan **Eratosthenes** (M.Ö. 275 – 195) tarafından kullanıldığı kabul edilir. *Geographie* sözcüğünün etimolojik (köken) anlamı, *geo = yer*, yani dünya ve *graphie = tasvir*, yani tanıtm, tanıtm gibi anlamlara gelir (Doğanay,1993,3). Coğrafya; genel olarak Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimleri ile ilişkili birçok bilgiyi bünyesinde toplayan bir *yer bilimi* şeklinde tanımlanabilir (Üstündağ,2011,230).

Günümüzde planlama(imar) çalışmalarının ana hedefi toplumlarda yaşam standartlarının artırılmasıdır. Bu hedeflere ulaşabilmek, doğal ve beşeri ortam koşullarının bir bütünlük içerisinde belirlenmesi, doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik çevreye ait bütün bileşenleri bir arada ve çok yönlü düşünerek kararların geliştirilmesi ve bunların sonucunda da planlama yaparak hayata geçirmekle mümkün olabilmektedir (Özçağlar vd.2006b,2).

Yeryüzünün tamamını veya bir bölümünü çalışma alanı olarak kabul eden coğrafya, beşeri veya doğal olaylar arasında mekâna bağlı olarak neden-sonuç ilişkilerini, dağılım ilkesini dikkate alarak incelemektedir. Bugün, bilinen “bilimlerin belki en eskisi

olan” (Nash,1962) coğrafya, yakın geçmişe kadar yeryüzünde iklim, toprak, arazi şekilleri, bitki örtüsü gibi fiziksel olaylar ile ilgilenen bir bilim dalı iken, günümüzde özellikle gelişmiş ülkelerdeki örneklerde de görüldüğü üzere “bölgesel analiz ve sentez” konularında yoğunlaşmaya başlamıştır. Uzun yıllar boyunca tasvir ağırlıklı bir bilim dalı olarak kabul edilen coğrafya, son yıllarda yerli ve yabancı birçok bilim adamının da belirttiği gibi (Erinç,1958 ve 1959; Tümertekin, 1960–1973–1984; Nash,1962; Legget, 1980; Cooke & Doornkamp,1990; Tricart & Kiewientdejonge,1992;Turoğlu,2000 ve 2005) mekâna bağlı insan - doğal ortam ilişkisinin, fiziksel ve kültürel unsurlar arasındaki karşılıklı etkileşimini ayrıntılı olarak incelemeye başlamıştır. Bu konuda son yıllarda ülkemizde ve dünyada yapılan çalışmaların, şehir ve bölge planlama konularında yoğunlaştığı gözlenmektedir.

Planlamanın -özellikle Fiziksel Planlamanın- sadece mimarlar ve mühendislere bırakıldığı, insan - doğal ortam ilişkisinin sadece matematiksel veriler ile çözülmeye çalışıldığı, gözlem - analiz ve sentezlerde bulunulmadan kırsal ya da kentsel alanlar üzerine proje uygulamalarının yapıldığı dönemler, özellikle gelişmiş ülkelerde çok geride kalmıştır (Nash,1962).

Planlama çalışmalarında genel olarak “*Ne yapılması gerektiği?*” sorusuna cevap aranır. Herhangi bir saha üzerinde yapılması planlanan uygulamada, amaçlanan sonuca ulaşmak için *Nerede?* ,*Nasıl?* ve *Niçin?* sorularının cevapları aranır. Planlamaya konu olan sahanın sahip olduğu özelliklerin yeteri düzeyde bilinmemesi durumunda, hazırlanacak planlardan en doğru sonucu elde etmek mümkün değildir. Her türlü planlama işleminde arazi yüzeyinin doğal ortam (jeolojik, morfolojik, hidrolojik, toprak, iklim ve bitki örtüsü) özelliklerinin bilinmesi kadar, beşeri özelliklerinin de biliniyor olması gerekir. Planlanacak alanda bulunan beşeri parametreler, sosyolojik yapı, ekonomik durum, kültürel doku gibi veriler, sahanın fiziksel özellikleri ile direkt olarak ilişkilidir. Bir sahanın planlanma çalışmasına başlanmadan önce, yukarıda belirtilen parametreler dikkate alınarak mekânın tam anlamıyla bilinmesi – tanınması – gereklidir (Üstündağ,2011,208).

Özellikle şehir planlama uygulamalarında insan - doğal ortam ilişkisinin kurulması, beşeri ve fiziki özellikler arasında köprü oluşturulması, sabit ve değişken parametreler arası etkileşim düzeyinin belirlenmesi gibi çalışmalarda coğrafi bakış açısı son derece önemli bir yer tutar.

Nüfusun devamlı şekilde geniş şehir merkezlerine kayması, bilim ve meslek çevrelerinin ilgisini, gelişme halindeki yeni metropoliten alanlara çekmiştir. Çeşitli kuruluşlar tarafından sağlanan yardımların da teşvikiyle bir düzine çok merkezli şehirselleşmiş bölge, analizcinin inceleme masasına yatmış bulunmaktadır. Coğrafyacılar buna iki şekilde katılmaktadır; İlk olarak, diğer araştırmacılara dağılım konusunda belli başlı veriler sağlamaktadırlar;(nüfus, yerleşme, jeolojik, jeomorfolojik, sismik, litolojik, hidrolojik, iklim, bitki ve toprak özellikleri, eğitim, arazi kullanımı vs.), ikinci olarak,

sadece bölgesel analiz ve sentez için değil, aynı zamanda özellikle disiplinler arası iş birliği yoluyla halledilecek nitelikteki belirli problemlerle ilgili olarak, mesleklerine has metot(dağılıp, karşılaştırma, nedensellik) ve teknikler(Coğrafi Bilgi Sistemleri, SWOT analizi vb) kullanılmaktadırlar (Nash,1962- (Özçağlar vd.2006b,2).

İmar Mevzuatına Uygun Olarak Hazırlanan Fiziki Planlara Coğrafyacıların Katkısı

Planlama – özellikle yerleşim alanlarında uygulanması düşünülen fiziksel planlama - çalışmalarında coğrafya eğitimi almış uzmanların sağlayabilecekleri ciddi katkılar bulunmaktadır. Her ne kadar günümüzde yasal mevzuat gereği plan çizme yetkisi sadece mühendis ve mimarlarla sınırlandırılmış olsa da, modern planlama anlayışına göre, planlama uygulamaları salt teknik çizimlerden oluşmamaktadır. Bir saha üzerinde yapılması düşünülen planlama çalışması; **öncesi, planlama aşaması ve sonrası** ile bir bütündür. Halen yürürlükte olan imar mevzuatına göre birçok plan türü, değerlendirme raporu ile bir bütün olarak kabul edilir (3194 sayılı İmar Kanunu Madde:5).

Planlama bir düzenleme ve şehrsel çalışmaların koordinasyonu işidir. Bu iş yapılırken planlama bir bütün olarak ele alınır. Uygulama sırasında yanlış anlama ve duraksamalara yer vermemek için, yardımcı hüküm ve belgelerle desteklenir. Bu amaçla planla birlikte düşünülmesi ve yürütülmesi gerekli olan hükümleri içeren bir rapor hazırlanır ki, buna plan raporu denir. En iyi biçimde düzenlendiği kabul edilen bir planın bile gösterilmek istenenlerin tümünü göstermesi ve alınan kararların hepsini belirtmesi imkânsızdır. Çünkü bir kısım bilgilerin şekillerle plana aktarılması mümkün değildir. Planın uygulamaya ilişkin görüşlerini yansıtan rapor, planın tamamlayıcısı ve onun bir parçasıdır (Yıldız,2006,114).

Coğrafyacılar, uzmanlık alanlarına göre planlama çalışmalarına katkı veren, özellikle planlanacak mekânın sınırlandırılması, fiziki coğrafya özellikleri ile sosyo ekonomik yapısının ortaya çıkarılması, bunun için gerekli verilerin temini, işlenmesi ve görsel materyale dönüştürülmesi vs. konularında planlamalara katkı sağlayabilirler. Örneğin bir şehir coğrafyacısı, şehir veya kasabaların coğrafi konumlarını, üzerinde yer aldıkları alanların doğal coğrafya özellikleri ile yapısal özelliklerini araştırarak bu alanların niçin yerleşim yeri olarak seçildiğini açıklamak zorundadırlar. Bu tarz bir yaklaşımla şehir veya kasabanın bulunduğu coğrafi ortamın jeolojik-jeomorfolojik özellikleri, iklim, bitki, su, toprak vb. özelliklerinin sentezci bir yaklaşımla araştırır, ileriye dönük planlamalarda coğrafi bir yaklaşımla planlamalara yön verebilir(Özçağlar, 2006a, 215- Özçağlar, 2004).

Ülkemizde mevcut durumda halen imar planlarının büyük bir çoğunluğu hâlihazır haritalar ile kadastral haritaların ilişkilendirilmesi sonucu çizgisel olarak hazırlanan planlardır. Sahaya ilişkin yeterli ölçüde gözlem ve analiz çalışması yapılmadan, sahanın kendisine mahsus yöresel şartlarını gözlemlemeden, insan-doğal ortam ilişkisini analiz etmeden, büro yapımı planlar olarak hazırlanmaktadır. Bu durum farklı arazi yüzeyleri

üzerinde birbirine benzeyen planların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Oysa özellikle fiziksel planlama çalışmalarının öncesinde sahaya ilişkin veri analizlerinin ve yöresel planlama öğelerinin tespit edilmesinde coğrafya uzmanlarının çalışmalara ciddi oranda katkı sağlama imkânları mevcuttur.

Özellikle sahaya ilişkin planlama çalışmalarından önce bir takım envanter ve analiz zorunluluğu bulunmaktadır. Uygulamanın yapılması düşünülen sahanın;

- Planlamaya gereksinim altyapısı:
- Yönelme analizleri,
- Planlamaya konu olacak alanda yaşaması düşünülen nüfus projeksiyonları,
- Sahaya ilişkin veri toplama,
- Jeomorfolojik oluşumlara bağlı olarak fiziksel analizi,
- Yöresel planlama katsayılarının tespiti,
- Arazi kullanım haritalarının hazırlanması,
- Sabit ve değişken parametrelere göre şehrin ağırlık merkezlerinin tespiti,
- Nüfus verilerinin periyotlar halinde takip edilerek, kısa-orta ve uzun vadede şehir için gereksinim duyulan arazi ihtiyacının belirlenmesi,
- Şehrin gelişim aksının tespiti,
- Planlamaya etki eden neden-sonuç ilişkilerinin irdelenmesi,
- Sosyo-kültürel altyapının, mekân ilişkisi üzerindeki etkisinin belirlenmesi,
- Arazi istikşafı-etüdü,
- Baki, orografi, arazi kullanımı ve iklim parametrelerinin planlama üzerine etkileri,
- Sahaya ilişkin doğal ortam-insan ilişkileri gibi bazı değerlendirme analiz çalışmaları coğrafya uzmanlarının taşıdıkları nitelikli eğitim çalışmalarına bağlı olarak, sahip oldukları mesleki misyona uygun çalışmalardır. Bu verilerin coğrafi bir bakış açısına sahip elemanlar tarafından hazırlanması sayesinde, planlamanın fiziksel olarak hayata geçirilmesi, uygulanabilirliği, plan üzerinden arazi üzerine applike edilebilmesi daha gerçekçi olacaktır (Üstündağ,2011,231).

Planlayıcıların, insanların sağlıklı ve güven içinde yaşayabilmeleri için, yeni oluşturulacak yerleşim ve sanayi alanlarının planlanması sırasında coğrafi özellikleri dikkate almaları gerekmektedir. Planlamada doğal ortam ve coğrafi bazı özelliklere dikkat edilmediği takdirde yeni oluşturulan veya planlanan alanlarda insanlar doğal afetlerle karşı karşıya kalabilmekte veya maddi ve manevi kayıplara uğramaktadır. Planlamalar yapılırken coğrafi özellikler dikkate alınarak oluşturulacak yeni yerleşim alanlarında yıllar boyunca ekonomik ve sosyal açıdan çok daha kaliteli bir yaşam söz konusu olacaktır.

Türkiye'nin genç ve eğitimli bir nüfusa sahip olması, hızla gelişmesi yeni ve modern yerleşim alanları ihtiyacının ortaya çıkması, belediyeleri ve hükümetleri yeni

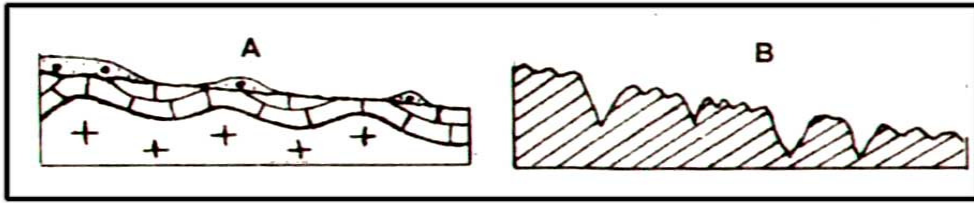
yerleşim alanları belirlemeye ve imara açmaya zorlamaktadır. Yeni imar alanlarının açılması, toplu konut uygulamalarının plan ve projelendirilmesi safhasında coğrafyacıların görüş ve önerilerini dikkate almak gerekmektedir. Nitekim coğrafyacıların doğal ortamı, fiziki ve beşeri unsurları göz önüne alarak analiz ve yapması değerlendirmesi, gelecekte olası bazı problemlerin planlama aşamasında çözümlenmesine imkân sağlayacaktır.

Yine coğrafyacıların geleceğe yönelik şehir ve bölge planlamalarında coğrafi bir bakış açısıyla yaptığı planlamalar, öneriler daha rasyonel olacak, bunun sonucunda da insanlara ve ülkeye ekonomik katkı sağlayacaktır.

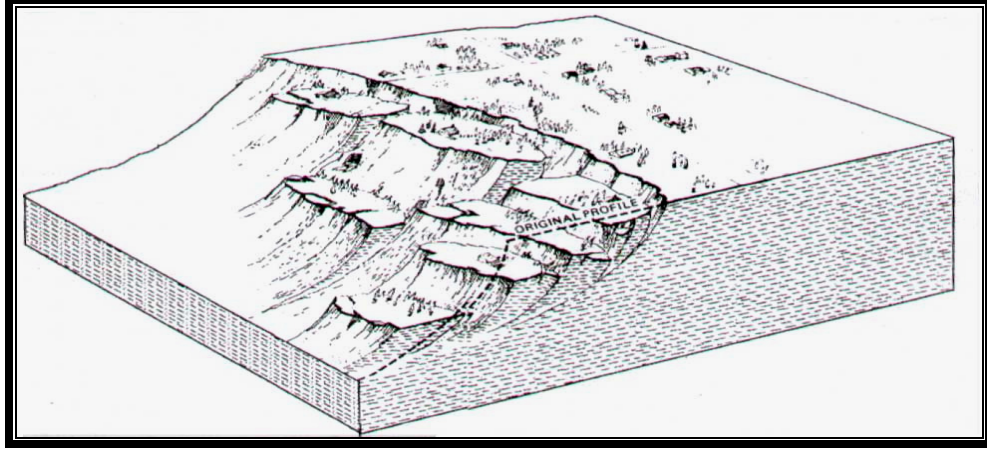
Planlamalarda doğal ortamın fiziki coğrafyası (Jeolojik, jeomorfolojik, klimatolojik, hidrografik) ile beşeri ve sosyal yapısı dikkate alınmadan yapıldığı takdirde, insanlar doğal afetlerle karşı karşıya kalmakta veya büyük ekonomik kayıplara uğramaktadır. Bu nedenle yeni kent ve sanayi alanlarının seçimi, mevcut kent alanlarının büyüme ve genişletilmesi belirli bir plan içerisinde coğrafi ve ekolojik bir yaklaşımla gerçekleştirilmelidir (Özdemir 1996a, 210-211).

Yeni yerleşim alanları planlanırken yerleşmenin amacına, büyüklüğüne, gelecekteki muhtemel genişlemesine göre uygun arazi büyüklüğü seçilmelidir. Türkiye’de çok sayıda yerleşme (Artvin, Gümüşhane vb.) ilk kurulduğu alana sığmamış ve bugün diğer komşu yerleşmelere göre gelişimini yeteri ölçüde gösterememiştir.

Yeni yerleşmelerin planlanacağı alanların büyüklüğü yanında zemin özellikleri ve parçalanmışlık durumu da önemlidir. Nitekim Türkiye gibi yüksek yarılmışlık derecesine sahip, aktif deprem kuşağı üzerinde yer alan ülkelerde planlamalarda zemin özellikleri önemli konuların başında gelmektedir (Şekil 3- 4).

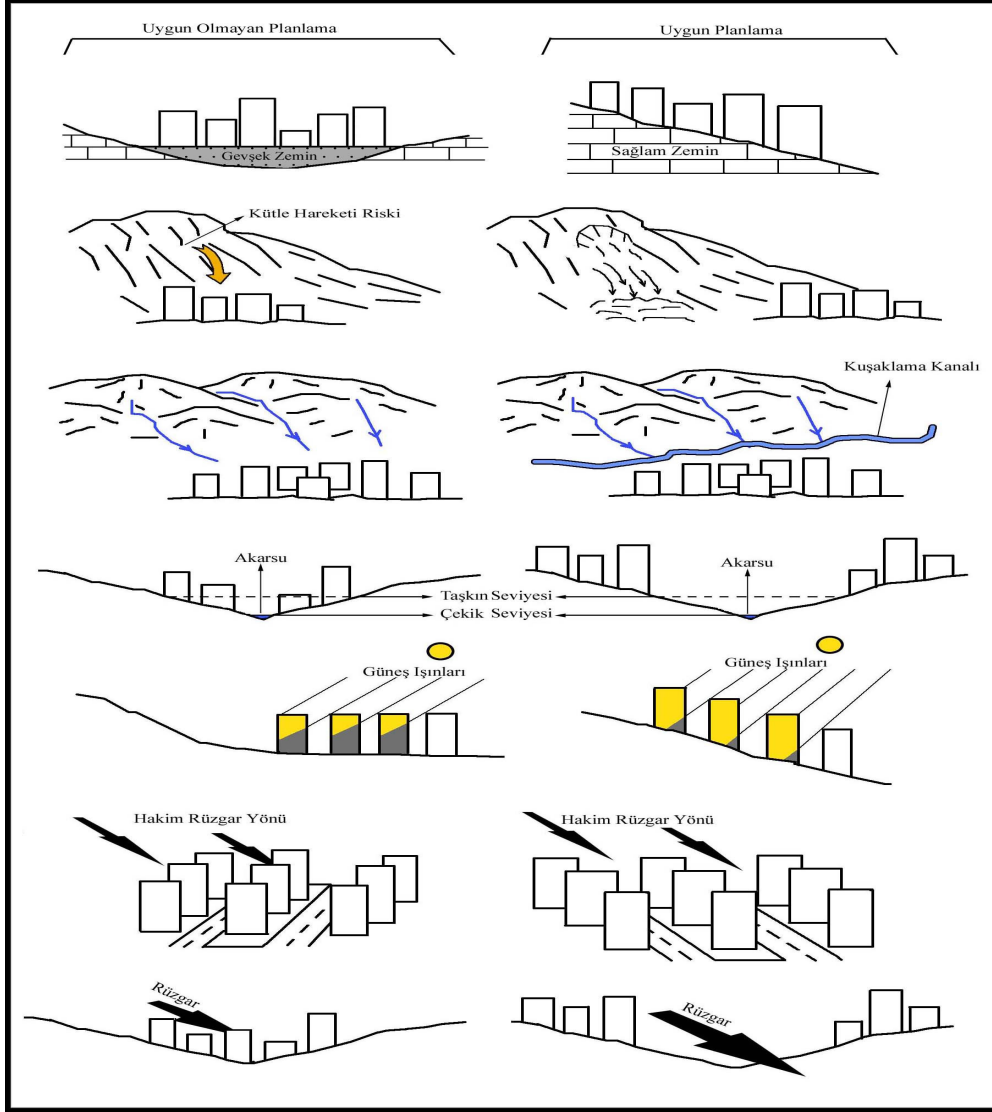

Şekil 3: (A)Yükselti uygun olduğu takdirde sert temelden oluşan aşımın yüzeyleri ve dolgu depoları yarıma derecesi az olduğu için yerleşmeye uygundur. (B) Derin bir şekilde yarılmış aşımın ve dolgu yüzeyleri ise yerleşmeye uygun değildir (Özdemir, 1996a’ dan alınmıştır).

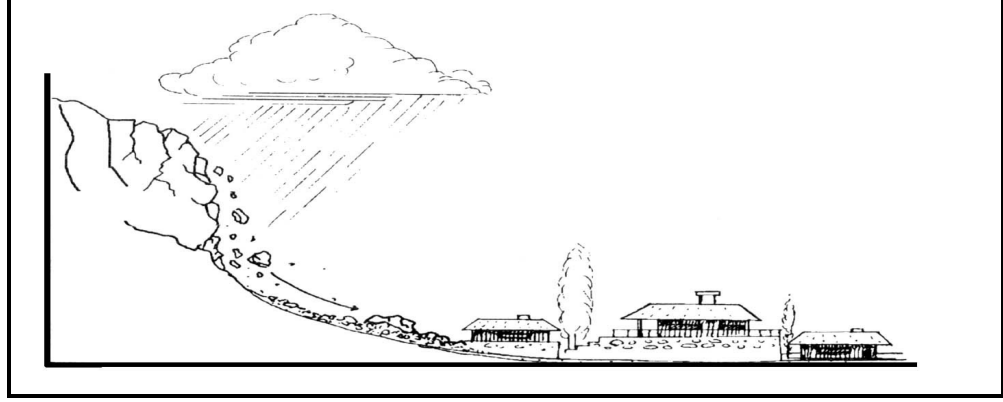
Şekil 4: Killi zemin üzerindeki yanlış yer seçimi nedeni ile binaların depremden sonra kayması (Özdemir, 1996a'dan alınmıştır).

Yapılan çalışmalarda depremin yıkıcı etkisinin gevşek zeminli alanlarda daha fazla olduğu, sert dayanıklı ve ana kaya üzerinde yer alan sağlam zeminlerdeki yerleşmeler de depremin yıkıcı etkisinin daha az olduğu görülmektedir(Şekil 5). Bu nedenle yeni imar planlamalarında sert ve sağlam zeminli alanlar tercih edilmeli, planlama yapılacak alanlar önce tektonik, stabilite ve kayaç özellikler açısından değerlendirilmelidir.

Şekil 5: Yerleşme planlamalarında uygun olan ve uygun olmayan alanlar

Ova ve düzlükler ile yamaçlar arasındaki kuşaklarda deprem gibi olaylar sonucunda kaya düşmeleri vs. kütle hareketleri gelişebileceği için yeni yerleşim alanlarının seçiminde kütle hareketleri riskinin olduğu bu gibi dik ve eğimli alanların uzağında planlanması gerekmektedir (Özdemir 1996a, 212) (Şekil5-6).

Şekil 6: Dağlık alandan ova tabanlarına geçişi sağlayan iç bükey yamaçlar, selektif erozyona uygun bloklu kayalardan oluşuyorsa kütle hareketleri açısından risklidir (Özdemir, 1996a'dan alınmıştır).

Türkiye’de ovalar, birikinti koni ve yelpazeleri, dağeteği ovaları (piedmond) ovaları, akarsu boyları, göl ve deniz kıyıları en fazla tercih edilen yerleşim alanlarıdır. Kent ve şehir planlamacıları yeni yerleşim veya imar alanları planlarken; birikinti koni ve yelpazelerinin ora kısımlarını tercih etmelidirler. Bunun yanında koni ve yelpazenin oluşumunda etkili olan akarsuların taşkın riski de gözardı edilmemelidir. Bu tip akarsuların taşkın analizleri yapılmalı, taşkın seviyeleri dikkate alınmalıdır.

Dağlık alandan inen sel karakterli akarsular su toplama havzasının büyüklüğü oranında zaman zaman taşkın oluşturabilecek boyutlara ulaşabilmektedirler. Bu nedenle yeni yerleşim veya sanayi alanlarının planlanması sırasında planlanan alanın akarsuların oluşturacağı taşkın ve sel tehlikesinden korumak için drenaj ve tahliye kanallarının yeteri ölçüde büyüklük ve genişlikte yapılması gerekmektedir. Ayrıca gerekiyorsa yerleşmenin çevresinde akarsuların sel ve seyelan sonucunda getireceği su ve sedimentlerin tehlikesinden korumak için yeni planlanacak yerleşim veya sanayi alanlarının çevresine kuşaklama kanalları yapılmalıdır. Bu ve benzeri tedbirler ilk planlama aşamasında dikkate alınması gelecekte olası meydana gelebilecek tehlikelere karşı bir ölçüde önlem olacaktır (Şekil 5).

Türkiye’de ova veya havzada kurulan pek çok yerleşmelerin yakınından bir akarsu geçmektedir. Akarsuların vadilerinde kurak dönemde az su bulunmasına rağmen nemli dönemde daha fazla su bulunabilir. Su toplama havzasının büyüklüğüne bağlı olarak akarsu vadilerinde yapılacak yeni yerleşim yeri planlamalarında taşkın dönemlerinde akarsu seviyesi yükselebilir. Bu nedenle yapılacak planlamalarda akarsu taşkın risk analizleri yapılarak taşkın seviyesi kodunun altındaki alanlara kesinlikle imar uygulaması yapılmamalıdır. Yani yapılacak planlamalar kesinlikle taşkın seviyesinin üzerinde yapılmalıdır(Şekil 5).

Bazı iklim parametrelerinde (sıcaklık, yağış, bakı, hakim rüzgar yönü, şiddeti vs.) kentlerin ve konutların planlanmasında ve tasarımında göz önünde bulundurulması önemlidir (Erinç, 1953). Türkiye’de özellikle kışı uzun ve şiddetli geçen bölgelerde uzun süre güneş ışığı alan yamaçlar (güneye bakan yamaçlar) bakı (ekspozisyon) açısından daha uygundur. Şehir planlamaları yapılırken uygun bakı şartları, yakıttan tasarruf sağlamakta, fosil yakıt tüketimi azalmakta, buna bağlı olarak da daha az kirlilik ortaya çıkmakta, güneş enerjisinden daha fazla faydalanma imkânı ortaya çıkmaktadır. Dağ, konut vs. gölgesinde kalan (kuzey) alanlarda buzlanma sorun oluşturmaktadır (Şekil 5). Bu nedenle binalar ve yollar uzun süre güneş alacak şekilde projelendirilmelidir. Bina kat sayısı, bina yol genişlikleri eğim ve bakıya bağlı olarak projelendirilmelidir. Bu nedenle Türkiye’de güneye doğru eğimli yamaçlar yeni yerleşmeler için uygun alanlardır (Özdemir, 1996a, 211).

Yeni imar planlamalarında planlama yapılacak alanın hakim rüzgar yönü iyi bilinmelidir. İklim verilerini değerlendirerek sokaklar yeni kurulacak yerleşmenin hava kirliliği gibi bazı problemlerin çözümünde oldukça etkili bir yöntemdir. Bu nedenle şehir planlayıcılarının, coğrafyacıların iklim verilerine bağlı olarak ortaya koydukları hakim rüzgar yönüne göre düzenlenmesi, bina kat sayılarının rüzgar akımını enlemeyecek biçimde ayarlanması ile hava kirliliği bir ölçüde azalacaktır (Şahin, 1989, 28).

Bunun yanında ova ve havzaları birbirinden ayıran gedikler, boyunlar ve vadiler de kentlerin üzerinde biriken ve çöken kirli havanın deşarjı açısından önemli alanlardır. Bu nedenle yeni planlanacak alanlarda bu tip rüzgâr sirkülasyonunun olduğu alanların yüksek binalarla adeta set halinde kapatılmaması ve rüzgarın kanalize olabileceği genişlikte boşluklar bırakılması gerekmektedir(Şekil 5).

Bu ve benzeri pek çok jeolojik, jeomorfolojik, hidrografik ve klimatolojik veriler ışığında coğrafi bakış açısıyla coğrafyacılar tarafından gözden geçirilecek planlamalar insanları ve kentleri gelecekte olası bazı çevre olaylarından daha az etkileyecektir.

Şunu da unutmamak gerekir ki; kent ve bölge planlamalarında yalnızca mühendisler değil, yerbilimciler, hukukçular, sosyologlar, ekonomistler ve diğer bilim dallarının yanında fiziki ve beşeri özellikleri dikkate alarak değerlendirmeler ve görüşler sunan coğrafyacıların planlamalara yapacağı katkılar çok büyük olacaktır (Kocakuşak, 1996, 79). Gelişmiş pek çok ülkede planlamanın her aşamasında coğrafyacıların verdiği katkılar göz ardı edilemeyecek kadar büyüktür.

SONUÇ

Bilgisayar teknolojisinde yaşanan baş döndürücü gelişim, bir yandan veriye ulaşma ve veri hazırlama anlayışını değiştirirken öte yandan farklı bilimsel disiplinlerin birbirlerini etkilemesine, yaklaşmasına neden olmaktadır. Günümüzde daha önce bir araya gelmesi düşünülemeyen birçok bilim dalı bir arada çalışma imkânına sahiptir. Mühendislik sosyolojisi, sosyal planlama, biomühendislik gibi farklı bilimsel disiplinleri

bir arada çalışmaya iten teknolojik gelişim, aynı teknik altyapıdan beslenen arazi ve planlama mühendislikleri ile coğrafya biliminin birlikte çalışabileceğinin en basit kanıtıdır.

İmar planlarının yapılması safhasında coğrafyacıların görüş ve önerilerini dikkate almak gerekmektedir. Nitekim coğrafyacıların doğal ortamı, fiziki ve beşeri unsurları göz önüne alarak analiz ve yapması değerlendirmesi daha iyi ve kullanılabilir imar planları yapılmasını sağlayabilir.

Yine coğrafyacıların geleceğe yönelik şehir ve bölge planlamalarında coğrafi bir bakış açısıyla yaptığı planlamalar, öneriler daha rasyonel olacak, bunun sonucunda da insanlara ve ülkeye ekonomik katkı sağlayacaktır.

Bu bakış açısından yola çıkarak; ülkemizde imar mevzuatına uygun planlama uygulamalarında coğrafyacılar, sahip oldukları gözlem-analiz ve sentez özellikleri, analitik düşünme altyapısı, harita bilgisi, arazi üzerinde gözlemledikleri yapının kartografik analizi gibi nitelikleri ile planlama çalışmalarına son derece önemli katkılar sağlayabilme niteliğine sahiptirler.

KAYNAKLAR

- ALAÇIK, N., ERKAL, T., 1979, "Bölge Planlamasında Jeomorfoloji ve Köykentler", Jeomorfoloji Dergisi, Sayı:8, sayfa:83-104, Ankara
- ALTINTAŞ. Y., 2007. İmar Planlarında Yetki Kuralları ve Danıştay Kararları Örneğinde; Planlamada Karşılaşılan Yetki Sorunları İle Çözüm Yolları. Gazi Üniv. Fen Bil. Enst. Şehir ve Bölge Planlama Böl. Yayınlanmamış Yük. Lis.Tezi. Ankara
- ATALIK. G., ÇETİNER. A., GÖÇER. O., KESKİN. A., ÖZDEŞ. G., SUHER. H., 1985. "Şehircilik". İTÜ. Yay. Sayı:1317, S;6
- BİLGİN, A., 1989, "Yerleşme Alanlarının Seçiminde Jeomorfoloji", Jeomorfoloji Dergisi, Sayı:17, sayfa:35-42, Ankara.
- BİLSEL,G.S., BİLSEL,A.A., 1980. Günümüzde İmar Planı Olgusu, Niteliği ve Türel Ayrımı. Türkiye'de İmar Planlaması. O.D.T.Ü. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.s:113-134 Ankara
- ÇİFTÇİ. Ç., 1999. Türkiye'de Büyükşehir Statüsündeki Bazı Kentlerde Sosyal Donatım Alanlarının Durumu ve Planlama ile İlişkileri. İTÜ Fen Bilimleri Ents. Şehir ve Bölge Planlama ABD. Yayınlanmamış Doktora Tezi s:25 İstanbul
- DOĞANAY.H.,1993 Coğrafya'ya Giriş Metotlar – İlkeler ve Terminoloji.Gazi Büro Kitapevi Ankara
- ERİNÇ, S., 1953, Doğu Anadolu Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Yayınları No:572
- ERİNÇ S., 1958 "Bölge Sınırlandırılmasının Esasları".2.İskan Şehircilik Haftası Konferansları Sayfa:69-84
- ERİNÇ S., 1959 "Bölge Planı nasıl yapılır?" İst.Üniv. Coğ. Enst. Derg. Cilt:5, Sayfa:10
- ERİNÇ S., 1961 "Planlamada İklima Müdahale:İmkanlar ve Metotlar" İst.Üniv.Coğ.Enst. Derg. Cilt:6, Sayı:12, Sayfa:47-68
- EROL, O., 1973, Ankara Şehri ve Çevresinin Jeomorfolojik Ana Birimleri, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yayınları No:240, Ankara

- EROL, O., 1976, "Ankara Şehrinin Gelişmesinde Doğal Koşulların Etkisi", Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yayınları No:257, sayfa:45-56, Ankara
- ERTEK, A., 1995, "Senirkent Seli", Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:30, sayfa:115-126, İstanbul
- KALABALIK. H., 2002. İmar Hukuku. Seçkin Yayınları, Ankara
- KELEŞ R.,1986 "Kent ve Bölge Planlamada Jeomorfoloji", Jeomorfoloji Derg. Sayı:14, Sayfa:7-14
- KELEŞ R.,1990. Kentleşme Politikası, İmge Yayınevi,Ankara
- KOCAKUŞAK, S., 1996, "Türkiye'de Kentsel Yaşamın Önemi ve Planlamalarda Coğrafya Biliminin Yeri" Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı:12 Ankara
- KOÇMAN. A., 1991. İzmir'in Kentsel Gelişimi,Atatürk K.D.VT.Y.K. Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu. Coğrafya Araşt. Derg. Sayı:3, Sayfa:101-123, Ankara
- NASH. P.H. 1962, A Geographer Suggests How His Profession Can Help in Renewal Job. The Journal of Housing. C: XIX ss:83-86
- ÖZÇAĞLAR, A., 2006a, Coğrafyaya Giriş - Sistemantik, Kavramlar Yöntemler. Hilmi Usta Matbaacılık, ISBN 975-93704-3-3, Ankara.
- ÖZÇAĞLAR, A., ÖZGÜR, E.M., SOMUNCU, M., BAYAR, R., YILMAZ, M., YÜCEŞAHİN, M.M., YAVAN, N., AKPINAR N., VE KARADENİZ N. 2006b, "Çamlıhemşin İlçesinde Doğal ve Beşeri Kaynak Tespitine Bağlı Olarak Geliştirilen Arazi Kullanım Kararları" Coğrafi Bilimler Dergisi" Cilt:4, Sayı:1, Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay. Ankara.
- ÖZÇAĞLAR, A., 2004, "Coğrafi Bilimlerin Kentsel Ekonomi,Kentsel Yönetim, Bölgesel İktisat Ve Bölge Planlama Yönünden Analizi." Kentsel Ekonomi Araştırmalar Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Cilt II, Sayfa:94-101,DPT Müsteşarlığı-Pamukkale Üniversitesi Ortak Yayını, Ankara
- ÖZDEMİR, M.A., 1996a, "Türkiye'de Büyük Yerleşme Alanlarının Seçiminde Jeomorfolojik Esaslar", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:8, Sayı:2, sayfa: 209-222, Elazığ
- ÖZDEMİR,M.A., KARADOĞAN,S., 1996b. "Türkiye'de İl Merkezlerinin Coğrafi Mekanla İlişkileri" Fırat Üniv.Sosyal Bil. Derg.. Cilt:8, Sayı:2
- SUHER., H. 1996. Şehircilik, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atelyesi. Yay No.62.İstanbul
- ŞAHİN, C., 1989, "Hava Kirliliği ve Hava Kirliliğini Etkileyen Doğal Çevre Faktörleri", Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu Coğrafya Araştırmaları, Cilt:1 Sayı:1, sayfa: 25-45, Ankara
- ŞENGÜN M.T., 2007. Harput Platosunda Doğal Ortam-İnsan İlişkileri Ve Doğal Çevre Planlaması" Fırat Üniv. Sosyal Bil. Enst.(Yayınlanmamış Doktora Tezi) .
- TONBUL.S.,KARADOĞAN. S.,ÖZCAN. N.,2005 Elazığ Kenti ve Yakın Çevresi İçin CBS Ortamında Olası Doğal Risk Değerlendirmesi ve Afet Bilgi Sistemi Uygulaması. Ege Üniv. Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu ve Sergisi 27/29 Nisan 2005 s;483-492 İzmir.
- TUNCEL, M., 1977b. "Şehir Yerleşmelerinde Kuruluş Yerinin Fonksiyonel Sürekliliğe Etkisi Üzerine Bir Deneme: İzmit" İst.Üniv. Coğ. Enst. Derg.. Sayı:22 Sayfa:93-97

- TUNCEL,M., 1980. “Tarih Boyunca Türkiye’de Kent Kuruluşları” İst.Üniv. Coğ. Enst. Derg.. Sayı:23 Sayfa:119–127
- TUNCEL,M., 1981. “Doğal Olaylar Sonucunda Yer değiştiren Kentler” İ.Ü. Yerbilimleri Dergisi, Cilt:1, Sayı:1-2, sayfa:115-124, İstanbul.
- TUROĞLU H.,1998. “Sinop Şehri ve Çevresinin Arazi Kullanımı-Jeomorfoloji İlişkisi”. Türk Coğrafya Derg.. Sayı:33, Sayfa:519–528
- TUROĞLU,H., 2000-a, ‘Doğal Ortam Analizi ve Düzenleme-Planlama Çalışmaları (Naturel Environment Assessment and Organizing-Planning Studies), Coğrafya Derg., Sayı: 8, s:201- 212, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, İstanbul.
- TUROĞLU,H., 2000-b, Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Temel Esasları, ISBN 975-97319-0-8, Çantay Kitapevi, İstanbul.
- TUROĞLU, H., 2005, “Fiziksel Planlama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri”, EGE Üniv.si, EGE Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu, 27-29 Nisan 2005, Bildiri Özetleri Kitabı S: 51, İzmir.
- TÜMERTEKİN E., 1960 “Bölge Planlamasında Coğrafyacının Rolü” İst.Üniv.Coğ.Enst. Derg.. Cilt:6 Sayı:11, Sayfa:51–55
- TÜMERTEKİN E., 1973 “Yerleşme Planlaması (Şehir-Köy İlişkileri)” İst.Üniv.Coğ.Enst.Derg.. Cilt:10 Sayı:18–19, Sayfa:71–86
- TÜMERTEKİN E., 1973 “Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirselleşme Fonksiyonları” İst.Üniv.Yay.Yay. No:1840,s.23.
- TÜMERTEKİN E., 1984 “Planlama Eğitiminde Coğrafya” İ.Ü. Deniz Bil. Ve Coğrafya Enst. Bülteni Cilt:1, Sayı:1, Sayfa:69–76
- TÜMERTEKİN. E., ÖZGÜÇ. N.,1997. Beşeri Coğrafya.(İnsan-Kültür-Mekan) Çantay Kitapevi, İstanbul
- TÜRKEŞ M., 1996 “Kent ve Bölge Planlamasında Topografyaya Bağlı Yerel Rüzgarlar” Ank.Üniv. Türk. Coğ. Araşt. ve Uyg. Merk. Derg.. Sayı:5, Sayfa:213–228,
- ÜNAL., T., 1985. Türkiye’de fiziki plan çalışmaları içinde Metropolitan Planlama Çalışmalarının Yeri ve Tarihi Gelişimi. Türkiye’de Metropolitan Alan Deneyim ve Sorunları Kolokiyumu, M.S.Ü. Sosyal Bilimler Enst. Yay. No:2, İstanbul
- ÜNAL., Y., 1991. Kentleşme ve Kentleşme Politikaları, TÜSES Türkiye Sosyal Ekonomik Araştırma Vakfı. İstanbul
- ÜSTÜNDAĞ. Ö., 2011 Bingöl Şehir Merkezinin Doğal Ortam Analizi ve Fiziksel Planlaması. Fırat Üniv. Sosyal Bil. Enst. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Elazığ
- YALÇINLAR, İ., 1976, “Türkiye’de Bazı Şehirlerin Kuruluş ve Gelişmesinde Jeomorfolojik Temeller”, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:30, sayfa:1-6, İstanbul
- YILDIZ. F., 2006.İmar Bilgisi,Nobel Yayınevi,Ankara
- URL 1 www.istanbulmetropolitenplanlama.com